

ԹԱՐՅՈՒՄ ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Լավորդ, Հայկական
ուսումնառությունների
ՄԵՐ ԼԵՆՏՐԱԿ

Հայոց՝ «Ազգ»ի համար

Բազմության մեջ լսվեցին հառաջանի եւ լացի ձայներ, եր Մեծի տան Կիլիկիո կարողիկոս Արամ Ա-ն՝ շրջապատկան Մայր արքուի, Անդիխասի ու Պոլսու Հայոց ղատիարքության եկեղեցականներով, հայացն ուղղելով դեմի Բիթֆայայի Սուրբ Աստվածածին վանի Նահատակների հուշարձանը եւ առաջն ունենալով օրինված սուրբ մյուսոնը, աղոթի հետեւ առ Աստված՝ ի հիշատակ Հայոց ցեղասպանության մասնկան:

Հիւել, հիւեցնել, ղահանջել, քայց նաեւ՝ հաղթահարել 1915-ը



Հայ որբերի լուսանկարներ՝ թանգարանի ցուցասահում

Ի, ովքեր ընկած 1915-ի մահվան ճանաղարին:

«Ով Աստված, ո՞ւ ներկայությամբ օրինե այս մյուսոնը, որդեսզի այս մյուսոնը մեր ժողովուրին համար դաշնա բալասան վերերու, առողջություն շնորհե հիվանդներուն, լուսավորե ճամփաները մեր խավակյանին, հաջողություն ղարգեմ մեր բարի գործերուն: Ով Աստված, այնու ըրե, ո՞ւ մեր զավակները, մեր մանուկները, որոնք 1915-ին առանց մյուսոն տեսնելու խեղդանահ եղան Եփրատի ջուրերուն մեջ, մահացան Տր Ջորի ավագներուն վրա, ով Աստված, այս մյուսոնվ թշեկն անյուտոն մնացած եւ կյանթեն հեռացած մեր հազարավոր մանուկները», - Բիթֆայայի վերանորդված Նահատակների հրաժարակուն հավաքված թագությանը դիմեց Արամ Ա-ն:

Նոյն օր՝ հունիսի 18-ի առավոտյան, Միջեւկականին նայող «Թռչնոց բույն» անունը կրող նախկին որբանոցի տարածում Արամ Ա-ն բացում է կատարել Հայոց ցեղասպանության որբերի թանգարանի: Դա այն ժեներից մեկն էր, որտեղ առաջա լինելով կատարել կատարելու աշխատանքները:

Տառապանի, քայց նաեւ վերաբրումի ղատմությունը՝ Հայոց ցեղասպանության որբերի թանգարանում

«Այս թանգարանը ամբողջ ժողովուրի մը ստանության մասին հիւեցում է, քայց նաեւ հայ ժողովուրի վերաբրումի ու կերածությունի հիւեցում է», - դիմելով ներկաներին, որոնց թվում Արեւելյան ուղղափառ եւ կարողի եկեղեցների ղատիարքության մեջ՝ «Թռչնոց բույն»-ում:

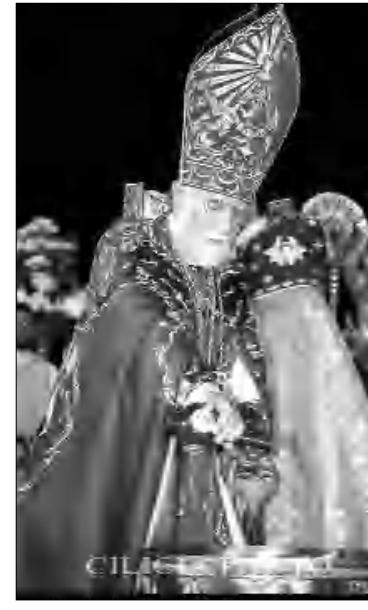
Կիների ներկայացուցիչներ, Լիբանանի եւ Հայաստանի նախարարներ ու ղազամանավորներ, աշխարհի բազմաթիվ երկրների ժամանած հայուրավոր հայեր ու լիբանանահայեր, ասաց Արամ Ա կարողիկոսը:

Ավելի բան տաս տարի առաջ Մեծի տան Կիլիկիո կարողիկոսը միտք հիացավ Լիբանանի ծովեցերյա Զբյջլ հաղաքի «Թռչնոց բույն» որբանոցի ժեներից մեկը՝ ամենահինը, վերածել Հայոց ցեղասպանության որբերի թանգարանի: Այսօր՝ 2015-ի հունիսի 18-ին, կատարվեց թանգարանը: Այդ միջոցառումը Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցի բացման մուտքան մասնիկ ճակատության մասնակին հայուրավոր հայ որբերի մորը՝

կան ղարտավորություն էր այս թանգարանի կերտումը:

Վերաբրումի սիմֆոնիա. «Տրամետ Մարիամին»

Այս որբանոցը սվել է Լոնդոնում բնակվող կոմողիցնոր Վարդան Մելիքյանին: 2014-ին նա թագավորական ֆիլիարմոնիկ նվազախմբի կատարած ձայնագրեց «Տրամետ Մարիամին» սիմֆոնիկ ստեղծագործությունը, որի վրա կոմպոզիտուրը աշխատել է Երևան տարեներ: Իր կյանի առաջին բառորդ դարը մամկաններուն ու Բեյրութի փողոցներուն անցկացրած կոմպոզիտուրի սիմֆոնիան նվիրվել էր հազարավոր հայ որբերի մորը՝



Չեն մեր ազգային իրավունքները»:

Արարողությունը ընթացավ Արամ Ա-ի ու նախակից Եղիսակ Պատրիարքությունի կատարած աղոթքների ընթեցումներում: Բացվեց սրբալուս մյուտոնի կաթուրի կափառիչը եւ արարողական մորգոն վրդ. Տնօնյանի հրավերով Եղիսակողությունը մատուցեցին անուշաբույր վարդի յուն ու բալասանը, որ հատուկ աղոթքների ընթեցումն Նորին Սրբությունը խառնեց նոր մյուտոնին: Արամ Ա-ն մյուտոնն օրհնությունի Աստվածածին կատարեց Սուրբ Հայոց հայրապետական մյուտոնը՝ ի հօնա Հայ:

Արամ Ա-ն մյուտոնն օրհնություն Սուրբ Լուսավորչի աջով՝ իր ուղարկություն ունենալով 12 Եղիսակ Պատրիարքությունի: Մայր Աթոռի միաբանությունի Վարդան Ա-ն մյուտոնին խառնեց Սուրբ Էջմիածնի մեջ օրհնված մյուտոնը՝ ի հօնա Հայ Եկեղեցու անմակեցի միության:

Արամ Ա-ն մյուտոնն օրհնություն Սուրբ Աթոռ Լուսավորչի աջով՝ իր ուղարկություն ունենալով 12 Եղիսակ Պատրիարքությունի:

Աղոք ու երգ 1915-ի զոհերի հիշատակին

Սյուրունօրինելի հաջորդ օրը՝ հունիսի 19-ի առավոտյան Աթուրիայի Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Սամակահությամբ Արամ Ա. Վեհափառ Հայրապետի, մատուցվեց Սուրբ Հայոց հայրապետական գաղտնական մյուտոնը կատարելու աշխատանքների մասնակին:

Սյուն օրը Երեկոյան հոգեւոր ու ետքերը, ղացոնյան նաեւ թանգարանի աշխատանահայեր կրկնի թիմանասակուրումը ստանձնած Ալեքս Պեղիկեանը, ՀՀ Սփյուռքի նախարարը, Զբյջլ հաղամարտերը:

Եղիսակ թանգարանի կառուցումը աղացուցն է հայության զարդարումին եւ ցեղասպանությունից ավելի հզոր լինելու: Աշխարհի համար փաստ է, որ հայ ժողովուրդը ցեղասպանությունից ուժեղ է, բայց ու Հայոց ցեղասպանությունից զողովրդվածությունը կարու հայ ազգը կարողացավ կերտել կերտելից ու դեմուրումներ եւ իրեն:

«Նման թանգարանի կառուցումը աղացուցն է հայության զարդարումին եւ ցեղասպանությունից ավելի հզոր լինելու: Աշխարհի համար փաստ է, որ հայ ժողովուրդը ցեղասպանությունից ուժեղ է, բայց ու Հայոց ցեղասպանությունից զողովրդվածությունը կարու հայ ազգը կարողացավ կերտել կերտելից ու դեմուրումներ եւ իրեն:

«Նման թանգարանի կառուցումը աղացուցն է հայության զարդարումին եւ ցեղասպանությունից ավելի հզոր լինելու: Աշխարհի համար փաստ է, որ հայ ժողովուրդը ցեղասպանությունից ուժեղ է, բայց ու Հայոց ցեղասպանությունից զողովրդվածությունը կարու հայ ազգը կարողացավ կերտել կերտելից ու դեմուրումներ եւ իրեն:

Արամ Ա.

**Այս հոււարձանը
մեզ համար անլուելի
զանգակատուն է**

Հայոց ցեղասպանության որբերի թանգարանի բացումից հետո, Երեկոյան, Բիթֆայայի Սուրբ Աթուրիայի Վարդան Ա-ն կատարեց Սամակահայությունը ու Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին աղոթքների կատարելու համար անլուելի զանգակատուն է: Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կատարելու աշխատանքների մասնակին:

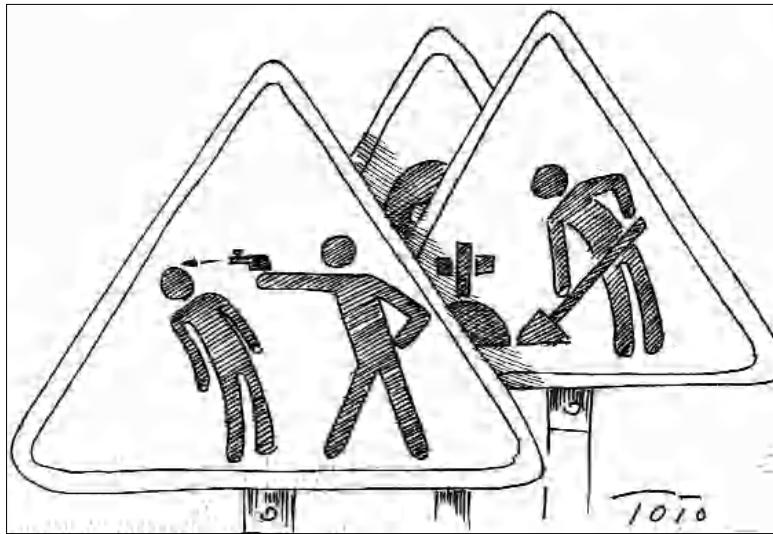
«Այս թանգարանը մասը ստանձնել են Արամ Ա-ի մասնակին կ

ՀՈՎԻԿ ԱՖՅԱՆ

Հայաստանի գործող Սահմանադրության 23-րդ հոդվածն ինձ ամենաշատն է դուր գալիս: Դրա առաջին՝ հիմնական (բառն ինն է - Ք.Ա.) կետով ՀՀ գլխավոր օրենքը սահմանում է՝ «Յուրաքանչյուր ունի կյանքի իրավունք»: Դիմա, երբ առաջարկվում է ոչ թե սահմանադրական բարեփոխում կամ փոփոխություն, այլ բոլորովին նոր մի Սահմանադրություն, ես,

Սահմանադրական մարդասահմանություն

Խոստվանեմ, մտավախություն ունեի՞ իմ ամենասկրած հոդվածի մասով. ին չէ՞ փոխել: Չեն փոխել. ելի յուրաքանչյուր ո՛վ ունի կյանի իրավունք, բայց ավելացվել է նոյն հոդվածի երկրորդ կետը, այն է. «Կյանից գրկելը չի համարվում սույն հոդվածի խախտում (յուրաքանչյուր ո՛վ ունի կյանի իրավունք), եթե այն հետևանք է այնպիսի ուժի գործադրման, որը բացարձակացնես անհրաժեշտությունը»: Ի՞նչ է անհրաժեշտ, այն էլ՝ բացարձակացնես: Ես, օրինակ կարծում էի՞ կյամեր, զնո՞ւրում անկախ նրանից, թե այն ում կյանքն է: Ել այդուն չէ, որովհետև առաջարկվող բոլորովին նոր Սահմանադրությունը սահմանում է կյանից ավելի՝ բացարձակ անհրաժեշտությունը մի բան: Բայց ի՞նչ: Ենթադրենք մետսություն, այսինքն ըստ նոր Սահմանադրության մետսությունը դառնում է բացարձակ անհրաժեշտությունը մի բան, և եթե որեւէ մեկը հաճարձակվի ձեռք կամ ձայն բարձրացնել այդ մետսության վրա, ապա դա կդիմարկվի որպես «բացարձակ անհրաժեշտություն» բանի հանդեպ «այնպիսի ուժի կիրառում», որին «հետևանք որովհետ կյանից գրկումը չի հաճարվի՝ սույն հոդվածի (յուրաքանչյուր ո՛վ ունի կյանի իրավունք) խախտում»: Պատկերացրեցի՞: Այսինքն, եթե մի բաղադրական մանկա մանի Աժ-ի տարածք (Աժ-ն մետսություն է, հաւաքաղին նոր Սահմանադրության դարագայում) եւ բայցեն ուղղի դեմի ժենի, նրան նկատած



գործադրման, որը բացարձակ անհրաժեշտ է»:

Սա, եթե «բացարձակ անհրաժեշտ» դեսությունն է: Իսկ եթե, օրինակ, դրա մողել ընտանիքն է, ապա ըստ նոր Սահմանադրության, յուրաքանչյուր ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամ կարող է իրենց տանը դափնի գրանցված գենից կրակ բացել իրենց տուն ներթափանցած անկոչ հյուրի վրա, այդ ներթափանցումը դիտարկելով որպես հարձակում «բացարձակ անհրաժեշտ» բանի նկատմամբ սղառնալիք: Ըստ որում, ընտանիքի սկյալ անդամի հիշյալ խայլ չի համարվի «սույն հոդվածի յուրաքանչյուր ու ունի կյանքի իրավունք» խախտում, անոնց ուժը գործադրման հնչող բացա-

ապ մասրածուն է»:

Ը զաջարյան, սես այլ «բացարձակ անհրաժեշտը» մարդու ինքն է, ապա յուրաքանչյուր ով կարող է հանել եւ տեղում կրակեցանկացած մեկին, ով փողոցում իր հանդեմ կգործադրի այնոիսի ուժ...

Սա ճարդաստմանությունը սահմանադրականացնող կես է, որովհետեւ եթե մի կողմն զմենք մոլագարության հիմքով ճարդաստմանությունները, ապա յուրաքանչյուր ճարդաստման սղանում է, որով

—
—
—

Առաջին համար կազմակերպություն

Այս տարվա մայիսին համարական խորհրդարանի ստորին դալաւում տեղի ունեցած բներկությունից հետո այդ երկրում ընդունի մասին՝ «Առաջ համարական կուսակցության խորհրդարանական խմբակցությունը (չխառնել)՝ «Առաջ Հայաստան» կազմակուսուի հետ» լինեց խորհրդարանը։ Բանն այն է, որ խորհրդարանի ստորին դալաւը՝ 334 կողմ եւ 61 դեմ ճայների հարաբերակցությամբ ընդունեց Վարչապետ Մարտին Ռենցիի կառավարության ներկայացրած օրինագիծը՝ խորհրդարանական ընտրությունների մասին։ Օրենքը համարական կգործի 2016-ի հունիսի 1-ից։ Ըստ օրենքի՝ համարական հաջորդ խորհրդարանական ընտրությունները կվերաբերեն բացառապես ստորին դալաւուն (խորհրդարանի), իսկ վերին դալաւ՝ Սենատը, փասորեն կրութարկի՝ կորցնելով իր դերակատարումը օրենսդիր ոլորտում։ Օրենքով նաև նախատեսվում է համարական խորհրդարանի ընտրությունները՝ երկու փուլով՝ անցկացնելու հավանականություն, սա այն դարագայում, երբ ընտրությունների արդյունքում դրանց մասնակից կուսակցություններից որևէ մեկին չհաջողվի հավաքել ընտրությունների ընդհանուր ճայների ավելի քան 40 տոկոսը։ Այս դարագայում նախատեսվում է անցկացնել ընտրությունների երկրորդ փուլ, ընդ որում միայն առաջին փուլում առավելագույն ձայներ ստացած երկու կուսակցությունների մասնակցությամբ, որուելու այն կուսակցությունը, ով խորհրդարանում կձեւավորի, ինչու՞ս Հայաստանում են ասում՝ կայուն մեծամասնություն։ Վարչապետ Ռենցին օրենքի այս դրույթը հիմնավորել է նրանով, որ այսկերպ հնարավորություն կլինի խուսափել խորհրդարանական իշխող կուսակցիաներ կազմելու անհրաժեշտությունից՝ մեծամասնություն ստանալու համար, քանի որ, ուշադրություն՝ «այդ կուսակցիաները համարական անկայունության եւ սնտեսական զգնաժամերի դաշտաւոն»՝ ասել է Ռենցին։

Հայաստանի Սահմանադրության առաջարկվող փոփոխությունների նախագծում կա հետևյալ հոդվածը. «Եթե Ազգային ժողովի ընտրությունների առաջին փուլի արդյունքում կայուն խորհրդարանական մեծամասնություն չի ձեւավորվիւմ, ապա անցկացվում է վեերկության երկրորդ փուլ, որին մասնակցում են առավելագույն ձայներ սացած եկու կուսակցությունները կամ կուսակցությունների դաշինքները»: Տրամաբանում են, որ կոալիցիաները, որոնց անհրաժեշտությունը նոր Սահմանադրության ընդունման դարագայում, հասկանալի է, կորելու է, այդ թվում՝ Հայաստանում, բաղաբական անկայունության եւ տնտեսական զգնաժամի դաշտաներն էին, համենայն դեպք մենք իշլացիներին կրկնելու համար դեմք է նրանց նույն դարդն ունենամք:

Ի դեպ, իշալացիներին կրկնելու հետ կաղված ասենք, որ այս աշակա մայիսին, Երբ իշալական խորհրդարանն ընդունեց այս օրինագիծը, ընդդիմադիր «Առաջ Իշալիան» դակիթը լինուոց հետև հայտարարեց, որ այս օրենքով Երկրում հասաւէլու է տուալիստ ռեժիմ: Մեզ մոտ մինչ իինգաբթի օրը Երևանան, խորհրդարանական ոչ մի կուսակցություն իր կարծիքը չէր հայտնել սահմանադրական առաջարկվող փոփոխությունների մասին: Քավանաբար մարդիկ հանգստանում են... Իշալիայում:

Դուք այնպես եղե՞լ եք

Հունաստանի մասին ես չեմ գրում, ոչ թե որովհետեւ երբեք այնտեղ չեմ եղել (ինչի համար ափսոսում եմ), այլ բանի որ սպառությունից ես ցավով սրի ժիշ բան եմ հասկանում, եւ որովհետեւ այս օրերին Հունաստանի մասին կարելի է գրել միայն սպառական աստեկությունը. ին ասվածների մասին գրելն էլ առադելարանություն է, ոչ թե լրագրություն: Վերջինս ի դեռ դատարանում որդես վկա ցուցմունի տալուց տարբերվում է: Օրինակ, եթե սվյալ անձը սվյալ հանցագործության վայրում չի եղել, չի հրավիրվում որդես վկա, իեւելաբար ցուցմունի չի տախս, մինչդեռ, ենթադրենի, Դայոց ցեղասպանության մասին հոդված գրելիս, դրա հեղինակը դարտադիր չէ, որ անձամբ բայլած լինի սարսափելի Կեր Զորոս:

Ուրեմն, որեւից թեմայի, իրադարձության, դեմքի մասին կարելի է գրել՝ առանց դրանց ականատեսը լինելու։ Բավական է միայն երկու բառ՝ հասկանալ այն, ինչ գրում ես, եւ հասկանալ այն, թե ինչու ես գրում։ Մինչդեռ կոնկրետ հայատանյան բողոքի ակցիաների, հանրահավաքների, ցուցերի, հացադուների, երթերի, նաևազույցերի մասին, ըստ այնու զօր ու գիշեր աշխատու լրագրողների, իրավունք չունեն գրել նրանք, ովքեր այնու չեն եղել, խնի որ նրանք, ովքեր այնու չեն եղել, չգիտեն, թե ինչ է «այնուղի»։ Իհարկե դա այդպես է, այսինքն անուուց, երբ այնու չես լինում, չգիտես, թե ինչ է «այնուղի», բայց մի՞թե սա մեզ իրավունք չի տալս գրել «այնուղի»-ի մասին, հասկապես որ ունեն «այնուղի»-ի վերաբերյալ տեսագրություն։ Ենթադրենք չի տալս, բայց այդ դարագայում ոչ ոք չայատանում չի կարող հողված գրել օգտագործելով հետեւյալ բառերը՝ «հիմա Ալիեւը ասել է...», «Չայ-ադրբեյջանական սահմանին...», «Սոր Զեյլանդիայի Օլենդ խալաքի բնակիչ Զոնաքան Սմիթը...», «Սեղի-Երեւան ճանապարհին տեղի ունեցած վթարի մեղավորը...», «Սդու գյուղում տեղի ունեցած ծեծկուութը...», եւ այսպէս շարունակ եւ պարբռն անրիւ-անիսանա օրինակներ։

Եթե վերցնում է, ապա էլ ոչ մի խոսք Տեղաստանության մասին. դուք այնտեղ եղել եք... Հ. Աբաս

Սահմանադրական բարեփոխումների նախագծի բնարկման կամ չբնարկման այս ժամանակահատվածը թերեւ իդեալական է, որբեսզի շահագրգիռ կողմերը ներկայացնեն իրենց սահմանադրական առաջարկությունները։ Այս համատեսում առաջարկում ենք վերացնել անկատ դաշտում նաև բյուջետային սուլ միջոցները խնայելու նպատակով։ Օրինակ՝ արդարադատության նախարարի դաշտունը։ Քիչեցնենք, նախկին նախարար Յովհաննես Մանուկյանն իր դիմումի համաձայն, ձիւմ 10 օր առաջ ազատվեց նախարարի դաշտունից եւ մինչեւ հիմա այդ դաշտունը թափուր է։ Այսինքն տասն օր մենք ապրում ենք առանց արդարադատության նախարարի, եւ եթե հաշվի առնենք, որ մեր կյանքում առանձնաբես բան չի փոխվել, կնշանակի այդ դաշտունի առկայությունն էլ բան չի փոխում, ուրեմն անկատ է։ Ըստ որում այնան, փաստորեն, անկարեւոր, որ իշխող Հանրադեմական կուսակցությունն իր վերջին խորհրդի նիստում չի էլ բնարկել արդա-

րադատության նախարար նշանակելու հարցը, համենայն դեպքում՝ այս մասին հայտարարել է ՀՀ Աժ փոխնախազարդ Էդուարդ Չարմազանովը։ Այսինքն արդարադատության նախարարի դաւանող գյուղի կլորի և մասնակի դաւանող տես մի բան է։ Կարող է լինել, կարող է չլինել, ընդ որում գյուղը կլոր կարող է ունենալ, կարող է եւ չունենալ դրանից նեծ հաւաքով գյուղի կյանքում բան չի փոխվում, եթե միայն հաւաքի չառնեն, որ տեսի բակում հով է եւ գյուղացի դարձիկները սիրում են այնտեղ նստել՝ հիշելու աշիկներին, եթե վեցիններ սահմանը էտին։

Բայց միայն արդարադառւթյան նախարարի դաշտունը չէ, որ առաջարկում ենք հանել: Կա նաև ազգային անվտանգության խորհրդի բարուղարի դաշտուն, որը առաջինը եւ վերջինը զբաղեցրեց ՕԵԿ նախագահ Արթուր Բաղրամյանը: Մարդը անցյալ տարվա աղրիլին հրաժարվեց այդ դաշտունից, իսկ աղրիլի 30-ին էլ (2014-ին) նախագահն իր հրամանով հաստեց Բաղրամյանի հրաժա-

րականը: Մինչեւ օրս մենք ԱԱխչա
չունենք: Արդարության հաճա
այստեղ կարող է երկու դաշտա
լինել: Մեկն այն, որ այդ դաշտնը
փաստուն, արդարադառնությա
նախարարի դաշտնի դես ան
կադ բան է, մյուսն էլ այն, որ ոչ ո
չի համաձայնվում ԱԱխչա կոչվե
հասկանալ կարելի է անուու:

Հասկանալիք է նաեւ, որ այս ամենը կատակ է, որ որևէ նորմալ եւ կիր առանց արդարադատության նախարարի չի կարող յոյա գնան որ մենք էլ ուսւով կունենանք այս ոլորտի մեր դեկապարին: Գուց նաեւ գՏնի մենքը, ով համաձայն նի, որ իրեն ԱԱԽօֆ կոչեն (հնարա վոր է, որ երբ դուք կարդում եք այս հոդվածը, այս երկու դաշտոններից գոնե մեկն արդեն զբաղեց ված լինի, ինչի առիթով ընորհա վորում ենք բոլորին): Բայց եթ այդդես լինի, այս մարդկանց, ուս եթ զբաղեցնելու են այդ դաշտոն ները, այսօր եւս մի բան կասեն առանց ձեզ մենք ամբել ենք, որու հետեւ մեր երկրում կա միայն մետք դաշտոն, մյուսամեր՝ ամկաղ են:

Հ. ԱՓՅԱ

ՀԱՎԱՆԱՆԵՒՄ
ՀԱՇԿՅԱՆ

Հողվածը ցանկանում եմ
սկսել Կակոր Զարոքյանի որ-
դու, Նիկիտա Զարոքյանի ՀՀ
Երևանոր նախագահ Ռ. Քոչա-
րյանին ուղղված 2003թ. սեպ-
տեմբերի 26-ի նամակ -դիմու-
մով։ Որդին՝ Նիկիտան, նկատի-
ումնենալով իոր ազգանվեր
գործունեությունը, հաւափի առ-
նելով, որ 1960-1966թթ. հայրը
ջան ու եռանդ չի խնայել
Հայաստանի սնտեսության վե-
րելիք աղահովելու ուղղու-
թյամբ, ճահճի վերածվելուց
փրկել է Գեղամա լեռների
հրացք՝ Սեւանը, խմբում է
իոր անունով կոչել Արփա-Սե-
ւան ջրատարը։

Տասներկու տարի է անցել
խնդրագից, թեեւ այն ամենայն
լրջությամբ դեմք է որակել դա-
հանջ, սակայն ՀՅ իշխանու-
թյունները երեմն անհարի ան-
վանակոչումներ են կատարում,
սակայն երբեք չեն մտարերում,
որոյ դահանջը:

1925թ. Խարկովիմ Հակոբ Մկրտչի Զարդյանը ընդունվում է կոմերիտմիության շարժեց: Ոգեստությունը սառեց, Երևանը բաց արեց տոմսը եւ տեսավ, որ իրեն նոր անվանակոչում են սկե՝ Յակով Նիկիտիի Զարդյան: Չփորձեց ուղղությամբ սխալը եւ կուսակցական կյանքի մասվ իր նոր անունով: Փայլուն կենսագրություն ձեռավորեց՝ սեւագործ բանվոր, խառաս, բազմահրաժ թերերի խճանքի, 1932թ. ԽՍԿԿ անդամ, Խարկովի գործարաններից մեկի կուսկոմիտեի, նույն բաղադրիչ օքաններից մեկի բարուդար, աղաս Օմակ, 1941-1945թթ. դատարանի տարիներին իր մասնակի աշխատանք եւ վերջապես 1949թ. ԽՍԿԿ ԿԿ ադրբիջ 15-ի որոշմանը գործուղում Հայաստան:

Իսկ մինչ այդ, 1946թ., Յակով Զարորյանը կատարեց կյանքի ամենալավասիանատու ընտրությունը: Նա ամուսնացավ Գարեգին Նժդեհի համազյուղացի, Կզմուցի Արթեմիկ Թարյանցի հետ:

1949-1960թ. Յակ. Զարդյանը, Հայաստանում 11 տարվա ընթացքում աշխատեց չափազանց կարեւոր բնագավառներում: Նրա անձնվեր աշխատանքը հասկապես ակնառու է: Գյուղահի ՀԵԿ-ի, Երեւանի Ելեկտրոլամբերի գործարանի, Քաջարանի ղղոնճանոլիքդենային եւ Լենինականի տեխնիկական գործարանի գործարկման, Վերակառուցման, նոր հզորությունների ներդրման բնագավառներում: Հատկապես անօնահատելի է նրա ղերակատարությունը փառաղանձ Մերգեյան գիտահետազոտական ինստիտուտի հիմնադրման ու գործարկման ընդունությամբ:

1953թ., Եր 3 ակ. Զարոբյանը արդեն 3ԿԿ ԿԿ փառուղար էր, նոր առաջարկեց առաջին փառուղարի դաշտոնք: Միշտ հավասարակշիռ ու դատասինանակության մեջ զգացում ունեցող արդեն 45 տարեկան ԿԿ-ի փառուղարը դատապարանելով, որ դեռևս անբողոքվին ծանոթ չի հանրապետությանը, դեռևս մտորումների ու ծրագրերի մշակման անհրա-

ԺԵԾՏՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՄԻ, ԽՐԱԺԴԱՐՎԵԼԵց
ԱՌԱՋԱՐԿԻՑ:

Սակայն մոտենում էր հիշարժան տարեղազօ՞ն Հևսը կազմավորման 40-ամյակը, եւ 1960թ. դեկտեմբերի 28-ին ՀԿԿ ԿԿ արտահետք ոլենումը Յակարնորյանին ընտրեց ՀԿԿ ԿԿ առաջին փառուղար:

Խ. Ղայաստանը դանդաղ, բայց հաստատուն խյլերով աճ-րադնորմ եւ հզրացնում է ըս-տեսությունը: Արդյունաբերա-կան նոր ձյուդեր էին հիմնվում, կառուցվում էին նոր գործարաններ ու ֆաբրիկաներ: Ղանրադե-տությունը բաց ճակատով ըն-դումեց նեկ տարի ուշացումով Ղայաստան ժամանած Խորհ-չովին: Ա. Միկոյանը նախօրորի զանգահարել եւ Զարդյանին զգուշացրել էր, որ կառավարու-թեամբ ունիալար ոժիչ սերի հս-

թյան ղեկավարը բժիշկների հս-

Սեւանա լիճ տեղափոխելու
նրա մակարդակը բնականին
մոտ նշանակած դաշտերու նորա-
սակով իրականացվող միջո-
ցառումների» մասին թիվ 720
որոշումը:

1963թ. սկսվեցին դայթեցման ածխատամբները: Ավտոսուր խարդավանների դաշտառով Հայաստանից հեռացած անժամանակ ճահված (1980թ.) դաշտառով, հայ ժողովութիւններ նվիրյալը չետապ Արփայի գրկախառնութ Սեւանի վահանակութիւնը, բայց նրա մեջ նվիրութ հավերժ կիհւով հայության բոլոր սերունդների կողմանց: Ահա թէ ինչու նույնիսկ անհաղաղ է Արփա-Սեւանը մեծ նվիրյալի անունով կոչելը դա մեծ հայրենասերի հիշատակի հավերժացման լավագույն խառնիքնի նաև:

արդարության դահանջների նկատմամբ եւ համարձակութեա առաջ նղվեց Հայոց ցեղասպանության 50-ամյակը արժանիութեան նշելու աշխատանքներին: Հաղթահարել Սուսլովի յուրաքանչյուր առաջարկի նկատմամբ բացասական դիրքություն ունեցող Պողգոռնու խորհրդականի՝ այդդիսի հարցերում զայտապահության, Բրեժենիևի՝ վտանգը իրենից հեռացնելու բնափորության, Միկոյանի գգութավորության դաշնեւթյան, մեծագույն խզախտում է դահանջության: Դեռևս 1964թ նոյեմբերի 14-ին ՀԿԿ ԿԿ նախագահությունը Զարոյքանի գեկուցման հիմնա վրա ընդունում է «1915թ. հայերի զանգվածային բնաշնչան 50-ամյակի կապակցությանը իրականացնելու նիւթագրումներ»

ՀԽՍԴ դրուի խոնարհման ենթակետը:

Միւս զգոյց դիվանագիտության կողմնակից Գրոնհելոն «խնդրում է» սարածքային դահանջներ չներկայացնել:

Այսդիսով՝ 50-ամի անց,
թուլատելելով Հայոց ցեղասպա-
նության հիշատակի օր սահմա-
նելու, ՀԽՍՀ կողմից ցեղաս-
տանության ճանաչումը,
ԽՍՀՄ-ը փաստուեն, 1965թ.ին,
ճանաչում էր Հայոց ցեղասպա-
նությունը: Մեծագոյն նվազում
էր Զարդյանի գործած սիրան-
քը: Դիվանագիտական փասից
բացի, Զարդյանի հերոսական
գործումնելությունը անրագեց
հայ ազգային գաղափարախո-
սության, Հայկական հարցի գո-
յության փաստը, արդար հա-
տուցման անհրաժեշտությունը:

Մեծագույն մի դարտականություն, որը իրականացրեց որդես ռուս (իր խոսքերն են) հայրենիք Եկած, ճակատագրի բերումն վ հայրենիքից հեռու օսարախոս դարձած մի զարյուն հայ, որը հետո, եր յուրայինների դավադրության դասձառն հեռանում էր, հյալքանակ հայտարարեց. «Ես որդես հայ եմ հեռանում»:

1966թ. փետրվարի 5-ին
ԽՄԿԿ ԿԿ fawrsnlpqar ի. Կաղի-
տնովի մասնակցությամբ գոլ-
մարվեց ՀԿԿ ԿԿ ոլենում: Այն
«ձգձգվեց» ընդամենը 15-17
րոպե: Զարոքյանը ազատվեց
զբաղեցրած դաշտոնից, ինչ-
դեռ ընդունված է՝ այլ աօժսա-
տանի անցնելու ճեւակերտ-
մամբ:

Յուրաքանչյուր տարի, աղրիլի
24-ին, միջինավոր հայեր են այ-
ցելում գեղասպանության զոհե-
րի հուշաքան: Խնչված արդար
կյանի, որ ծառուղիներից մեկում
տեղադրվի հայ ժողովրդի արժա-
նավոր զավակի արձանը, մեր
ազգային իմբնության ամրագր-
ման ջատագործի արձանը: Այս
տարի նա կդառնար 107 տարե-
կան: Այս փաստ անգամ հու-
շում է, որ արձանի տեղադրումը
անհրաժեշտություն է:

Անհնար է չիհեցնել, որ
1965թ. ապրիլ 24-ի հանդիսա-
վոր նիստի ժամանակ դավա-
դիրների կազմակերպած հրմ-
տոցը, աղակիների փշումը,
չկարողացան ազդել ընդհա-
նուր իրավիճակի վրա եւ ռուց
40-50 մեկուսացվածները մեծ
հայորդու հրամանով ազա ար-
ձակվեցին, ոչ մեկի նկատմամբ
քրեական գործ չհարուցվեց: Ա-
մեն ինչ դարձ էր ու հասկանա-
լի: Զարոյքանին Վարկարենելու
համար նրա աղազա «ընդի-
մախոսների» ձեռքի գործն էր
ուա:

Մահից առաջ, վերապետվով
իր դժվարին կյանքի դահերը,
մեծ նվիրյալը հայտնում է իր ե-
րազանիք՝ «Կուգեմ հաճախել
Ծիծեռնակաբերդի կորողի ստ-
րուսում, միշտ մնալ ցեղասպա-
նության զոհերի հոււշաճան կո-
րողի մոտ։ Դա ին կյանքի ամե-
նամեծ օրինի է»։

7.4.- Հոդվածագիրը օգտվել է
7. Միրզոյանի «Յայասանի
խորհրդային ժիրակալները», Ո.
Առուսանյանի «Յակով Զար-
բյանը իմ հոււշերում» «ԴԿԿ
դատանության ուրվագծեր» գրից
եւ ՀՀ Ազգային արխիվի ՀԶԿՓ-
ՊԱՖ.1., գ.123, գ. 4789 նյութե-
րից:

Սի Պայծառ, անմոռաց անուն Հակոբ Մկրտչի Չորոքյան 1908-1980



1908թ. սեպտեմբերի 29, հայոց Արդյուն բաղադրում ծնվեց Հակոբ Մկրտչի Զարոբյանը Նա ընտանիքի չորրորդ զավակն էր: Խաղաղ եւ հիմանվորց Արդյունը ուսուվ դառնալու էր առաջին աշխարհամարտի բատիաբեմերից մեկը: Դայր՝ Մկրտչի լանխազգալով՝ չարգութաւած աղաքան, 1914թ. ընտանիքու տեղափոխվում է Բաքում, աղաղանի-Ռոտուպի Նախիջևանի բաղադր, որտեղ էլ կնորում է իր մահկանացուն: Ընտանիքի հոգ սը մնաց բազմազավակ մոր եւ ավագ որդու վրա: Կերգինս, չփի մանալով՝ աշխատանքային ծանր դայնաններին, հիվանդացավ: 10-ամյա Հակոբը փոխարինեց նրան, դարձավ կոչ կակարի աւագեց, միաժամանակ սովորեց հայկական բառամյա դրացուն: 1922թ. նրա ընտանիքը տեղափոխվեց Ռուսով, իսկ 1925թ. Ուկրաինայի խարեսով բարով:

Վեցական հակոբը ականա-
տեսն ու վկան դարձավ հայրե-
նազրէված ու ցեղասպանու-
թյունից վերաբրած իր հայրե-
նակիցների ամլուր տառապան-
ին: Հոգեբանական այդ գործու-
նը ուղեկցեց նրան ողջ կյան-
քում:

Հետազոյում Ուկրաինայում
Ուսաստանի դաշնությունում
դաշնավարելիս նա անընդ
համ հանդիդում էր իր դժբախ
հայրենակալիցներին: Նա այդ ա-
մենի Ականամբ ուներ իր հիմ-
նայոր պատասխանը:

սազոր դատավայսամբ։
1960-ական թվականների
ազգային զարդոնքը հաճակե-
էր ամբողջ հանրապետությունը։
Զարդարանը չէր կարող անտա-
րեւ ինեւ ժողովրդի զավաճան

ԶՈՐՁ ՖՐԻԴԱՍԱՆ

Հուսահաս դայլար էր: Գերմանիան ու Շունաստանը իրար դեմ էին դուրս եկել: Ցուրավանչոյուն ամեն ինչ ոխիսի էր ենթարկել: Ձեռք բերված համաձայնության հիման վրա Գերմանիան Շունաստանին կատարույացիայի էր ենթարկում: Ցույներն էլ Գերանիային էին անկյուն խցել: Գերմանացիներին այլ բան չէր մնում, ան վրեժինորդի լինել եւ հակահարված տալ:

Օլխավոր իրադարձությունը հանրավեն էր, որն անցկացվեց Շունաստանում ի դատավան երկրի բանկային համակարգը փրկելու նորագույն հավելյալ խնայողական միջոցներ կիրառելու Եվրոպական դահանջներին: Ջանաբեն «Միջիզ» կուսակցության նախաձեռնությունն էր, ուժեղացնելու համար իր դիրքերը: Կուսակցությունը հավատացած էր, որ գոտիները սեղմելու դահանջված միջոցառումները ոչ նի կերպ չեն կարող փրկել իրավիճակը: Ընտրությունը դեմք է լիներ բանկային համակարգում կարձամկես աղետի եւ բնակչության երկարաժամկետ չժապարության միջեւ: Ցույները կանգնած էին անելանելի կացության առաջ:

Ռազմական օգագործելով իր ազգային ինֆորմացիան իրավունքը, Շունաստանը փորձում էր խուսափել հավելյալ զարդարություններից եւ հունական դարսի ծանր բեռք փոխանցել Եվրոպականը, որը նշանակում է՝ Գերմանիային:

Գերմանացիների համար, միությունը նմտեսական աշխ գրավականն է, գործիքը: Եթե Գերմանիան հանձն առներ դատասխանավորություն կրել ազգային ֆինանսական խնդիրների համար, աղակուրծանը, որովհետեւ Եվրոպական սահմաններում թվով իչ չեն այն երկրները, որոնք ունեն ֆինանսական խնդիրներ: Եթե Շունաստանին հաջողվեր դարսի դատասխանավորությունը բարդել Գերմանիայի վրա, հայտնի չէ, թե ինչորին եթ կունենար ճգնաժամը:

Մյուս կողմից, եթե Շունաստանը դուրս գար Եվրոպականից, ստեղծելու է մի նախադեմ, որն ի վերջո ցնելու էր անբողոք միությունը:

Եթե Եվրոպական միությունը լիներ, Գյորեի խոսքերով՝ «մասրով ազգակցություն», որտեղ հնարավոր լիներ նսմել եւ դուրս գալ, եթե ցանկանաս, աղա միության երկարաժամկետ գործությունը սասանված կիներ: Եվ դատարներ չկան չիավատալու, որ նախադեմը կունենար իր ժարուհակությունը: Եթե երկրները կա-

վերջին հաւաքով դա ոչ մի նշանակություն չունեցավ: Գերմանացիները անուած խորհրդակցեցին այլ երկրների կառավարությունների հետ, բայց ի վերջո Բեռլինը եղավ վճիր կայացնողը: Եվրոպական ժարագությունը դարձանում վարվող բանակցությունը իրականում գերմանական բանակցություն էր:

Դրանով Գերմանացիներն արեցին մի բան, որ հավանաբար երեք չեն ցանկանում անել. Օրանվ Վերականգնեցնեցին Եվրոպայում գերիշխող, ինմիջիան մետություն լինելու գաղափարը եւ այլ տեսությունների վրա իրենց կամքը թելադրելու ուժն ու դատասականությունը:

Պատմականորեն Գերմանիան Եվրոպական միության մեջ մի դետություն էր շաս ուրիշների քվում: Եվրոպական ինստերնա գլխավոր նորագույն Գերմանիային սեղավորելու էր Եվրոպական բազմազ կառույցի միջավայրում, որ դեսպանի կարողանար սնտեսամեն զարգանալ, եւ ոչ թե սամաններ դարձյալ 1871-ից 1945 թվերին ունեցած իր դրականարությունը: Դրան համար կարող էր դարձնել ու վսահ լինել, որ Ֆրանսիան եւ Գերմանիան համագործակցելու են, հավասարապես են գործելու: Դա թույլ չէ տալու, որ Գերմանիան միակողմանիորեն գերիշխան դետություն դառնար:

Դեմ ընտրազանգվածի: Գերմանացիները չեն կարող մարտել բվեարկությունը: Նրանի ինմիջիանության գիշումներին այլ բանական ծայրադրությունը կարող է դրայի համար:

Բայց, իհարկե, հարցը կակված չէ: Շունաստանի կառավարությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը: Իրադրությունը Շունաստանում հուսահատական է բանկային համակարգում տիրող կացության դատարանում դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանացիների արեցին մի բան, որ հավանաբար կազմական այժմ ինայուղական ծայրադրությունը դեռ դեմք է գործադրի համաձայնությունը:

Դրանով Գերմանա

